

Nr 2.

Ankom till riksdagens kansli den 10 maj 1921 kl. 11 f. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i vissa delar av de beträffande tilläggsavvittringen i Västerbottens läns lappmark gällande bestämmelser.

Närvarande: herrar von Sneidern, Hellström, Linder*, Frändén, Barthelson, Norin, Hage, Falk*, Persson i Trången, Nilsson i Tånga*, Lundström och Edberg*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Genom en den 18 mars 1921 dagtecknad proposition, nr 244, vilken hänvisats till lagutskott och sedermera överlämnats till andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet, velat inhämta riksdagens yttrande över följande förslag till

Kungörelse

om ändring i vissa delar av kungörelsen den 30 december 1916 (nr 603) angående tilläggsavvittring i vissa delar av Västerbottens läns lappmark.

Härigenom förordnas, att i kungörelsen den 30 december 1916 angående tilläggsavvittring i vissa delar av Västerbottens läns lappmark 2, 5, 9, 14—19, 23, 28, 30 och 32—35 §§ skola erhålla följande ändrade lydelse samt att nuvarande 36—38 §§ skola bortfalla.

2 §.

1 mom. Under stadgandet i 1 § inbegripas icke ängar:

a) som före den 1 april 1919 uppodlats till åker,

b) som ligga i omedelbart sammanhang med fastighetens egentliga ägoområde och prövas för fastigheten vara av särskild betydelse,

Bihang till riksdagens protokoll 1921. 9 saml. 3 avd. 2 häft. (Nr 2.) 1

2 Sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets utlåtande Nr 2.

c) som vid den i samband med avvitrningen gjorda skattdragningen hänförts till första, andra eller tredje klassen och med hänsyn till sin avkastning och belägenhet prövas vara av särskild betydelse för hemmanet eller nybygget samt antingen hava den belägenhet, att deras fortsatta brukande under fastigheten icke länder till hinder för renskötsel, eller ock äro belägna omedelbart invid något av följande vattendrag eller vid sjöar, som genomlöpas av något av dessa vattendrag, nämligen: Vindelälven, Tjulån, Umeälven från och med Gäutajaur till och med Gardikken, Dalsån, Vojmån nedanför Borkajaur samt Ångermanälven nedanför Kultsjön.

Ströäng, som vid avvitrningen betecknats såsom ägnad för uppodling, röjning, ängsvattning eller vattenavtappning, inbegripes under de i c) avsedda ängar endast i den mån arbete av nämnda slag blivit verkställt före den 1 april 1919.

2 mom. Är äng, som hänförts till fjärde klassen, belägen i omedelbart sammanhang med äng, varom förmäles under 1 mom. c), varde ock den förra ängen eller viss del därav undantagen från stadgandet i 1 §, i den mån sådant prövas nödigt för vinnande av lämplig begränsning av det, som skall undantagas.

3 mom. Skulle äng, som avses i 1 mom. c) men som ej är belägen vid vattendrag eller sjö, varom där förmäles, finnas framdeles böra för tillgodoseende av nomadlapparnas intressen indragas till kronan eller blir sådan äng behöfelig för utnyttjande av kronans vattenrätt eller eljest för allmänt ändamål, skall innehavaren vara pliktig att avträda ängen jämte område, som enligt 2 mom. må hava tillagts densamma.

Rörande dylikt avträdande förordnar Konungen, och lände därvid i tillämpliga delar till efterrättelse de i denna kungörelse givna föreskrifter.

5 §.

Avvittringsnämnd skall bestå av en lantmätare, en jordbrukskon-sulent eller annan person med jämförlig utbildning samt en person, som, utan att behöva äga dylik utbildning, besitter praktisk insikt i jordbruk och är bosatt inom någon av de socknar inom Västerbottens läns lappmark, som icke till någon del äro föremål för nu pågående allmänna avvitrning.

De två förstnämnda ledamöterna förordnas av Kungl. Maj:t efter förslag av Kungl. Maj:ts befallningshavande. Till tredje ledamot skall kommunalstämman i den socken, inom vilken nämnden skall hava sin

verksamhet, välja en av tre personer, som Kungl. Maj:ts befallningshavande har att därtill föreslå stämman. Förrättas ej val inom tid, som av Kungl. Maj:ts befallningshavande bestämmes, har Kungl. Maj:ts befallningshavande att till ledamot utse en av de föreslagna.

I samband med utseende av ledamöter i avvitringsnämnd vill Kungl. Maj:t efter förslag av Kungl. Maj:ts befallningshavande bestämma nämndens verksamhetsområde, vilket icke i något fall kommer att omfatta fastigheter inom olika socknar.

För utredning i förekommande fall, huruvida äng må anses vara till hinder för renskötseln, biträdes nämnden av lappfogden eller för ändamålet av Kungl. Maj:ts befallningshavande särskilt förordnad person.

9 §.

1 mom. Varder av hemmansägaren eller nybyggaren viss mark inom fastighetens egentliga ägoområde anvisad till odlingsområde, skall denna anvisning följas, därest antingen kostnaden för området odlande och första gödslande samt möjligen ifrågakommande brobyggnad understiger två tredjedelar av det belopp, som, på sätt i mom. 2 sägs, varder bestämt såsom det högsta, vartill i något fall dylik kostnad må uppgå, eller ock odlingsområdets förläggande till annan plats än den anvisade icke skulle medföra nämnvärd minskning i den kostnad, som skall av kronan gäldas.

2 mom. Där ej till odlingsområde utses mark, som av hemmansägaren eller nybyggaren sålunda må anvisas, skall vid dess utväljande iakttagas:

att odlingsområde ej i något fall må förläggas på större avstånd än fem kilometer från boplats, därifrån det skall brukas;

att fastmark ej må utväljas till odlingsområde, så framt torvmark finnes, vars utväljande föranleder mindre kostnad;

att torvmark, vars utväljande skulle föranleda betydande kostnad, ej må ifrågakomma, så framt inom fem kilometers avstånd från boplatsen finnes annan torvmark, som för väsentligen mindre kostnad kan göras lika användbar;

att, när fastmark måste utväljas, hänsyn så till vida tages till kostnaden, att mark, vars utväljande föranleder betydande kostnad, ej ifrågakommer, så framt annan mark, som med fördel kan användas, står till buds; samt

att mark, å vilken torrläggning eller annat arbete för uppodling till åker ägt rum före den 1 april 1919, ej må ifrågakomma såsom

odlingsområde, med mindre ägaren eller nybyggaren själv vid undersökningen sådant yrkar.

På Konungen ankommer att tid efter annan fastställa ett belopp såsom det högsta, vilket i något fall må, för hektar räknat, utgå såsom kostnad för den enligt denna kungörelse för varje fastighet bestämda odling och de övriga åtgärder, som jämlikt 13 § därmed sammanhånga; och må mark, vars iordningställande skulle medföra högre kostnad, ej utses till odlingsområde, med mindre ägaren åtager sig att själv svara för den del av kostnaden, som överstiger sagda belopp.

I övrigt skall vid odlingsområdes utväljande tillses vad som är för fastigheten lämpligast.

3 mom. Där till odlingsområde utses mark, å vilken torrläggning eller annat arbete för uppodling till åker påbörjats, vare hemmansägaren eller nybyggaren som marken tillhör, efter avvitringsnämndens beprövande, berättigad till skälig ersättning av kronan för det arbete, som av honom bekostats.

14 §.

Kan torrlägningsarbete, som ifrågakommer för utläggande av odlingsområde, medföra märkbar inverkan å vattenförhållandena i vattendrag, sjö eller annan vattensamling, eller uppkommer fråga om arbetets laglighet med hänsyn till inverkan å mark, som tillhör annan än den, för vilkens räkning odlingsområde utlägges, skall frågan om torrläggningen prövas i den ordning, som i vattenlagen finnes för sådant fall stadgat; och skall förrättningen under tiden vila.

Finner avvitringsnämnd i andra fall än som i första stycket avses, att ifrågakommande torrlägningsarbete bör, såsom ländande till båtnad för två eller flera fastigheters odlingsområden, utföras i ett sammanhang, skall envar av fastigheternas ägare eller åbor deltaga i arbetet i mån av den nytta, som nämnden prövar kunna genom torrläggningen beredas fastigheten. Nämnden tillkommer att med tillämpning härav mellan ägarna eller åborna fördela arbetet, så att envar av dem får sig anvisad viss del av arbetet, eller ock, där det ej lämpligen kan ske, föreskriva, att arbetet skall utföras av delägarna samfällt. Efter enahanda grunder har nämnden i ty fall ock att meddela bestämmelser om underhållet av föreskriven anläggning.

Vad i andra stycket här ovan stadgas om torrlägningsföretag skall i tillämpliga delar gälla även om brobyggnad, som länder till båtnad för två eller flera fastigheter.

15 §.

I samband med planen skall upprättas en karts-kiss med beskrivning, så avfattade, att odlingsområdet lätt kan återfinnas, varjämte området skall på tjänligt sätt utmärkas å marken. Är området beläget utanför fastighetens vid allmänna avvitrningen bestämda ägoområde, skall det mätas i skalan 1 : 4,000 och jämväl fullständig karta med beskrivning däröver upprättas, varjämte området utstakas å marken och rörläggas.

Område, som jämlikt 12 § bibehållits åt fastighet eller därmed förenats, skall jämväl mätas i nämnda skala samt kartläggas och beskrivas som nyss sagts.

I planen upptagna diken skola i den mån sådant erfordras utmärkas å marken.

Har ströäng allenast delvis indragits till kronan, skall jämväl rågången mot den del av ängen, som bibehållits under fastigheten, å marken utstakas och rörläggas samt karta med beskrivning över rågången upprättas.

16 §.

Över den verkställda undersökningen skall avvitringsnämnden avgiva utlåtande, som föredrages vid sammanträde med sakägarna.

I utlåtandet skola intagas odlingsplan samt förslag till bestämmelser om återgång av mark till kronan eller om marks förenande med fastighet.

Uppskov med förrättning må ej äga rum, med mindre sådant på grund av sakens vidlyftighet eller andra tvingande omständigheter är oundgängligen nödigt.

17 §.

Senast inom sex månader efter det förrättningen avslutats skall lantmätaren till Kungl. Maj:ts befallningshavande insända protokoll och utlåtande beträffande densamma jämte tillhörande kartor och övriga förrättningshandlingar. Samtidigt skall genom lantmätarens försorg ett exemplar av nämnda handlingar och kartor utan lösen och mot bevis, som lantmätaren har att insända till Kungl. Maj:ts befallningshavande, tillställas fastighetens ägare eller åbo eller, om dennes vistelseort ej är känd eller han vistas utom riket, någon som är boende å fastigheten eller en av grannarna.

18 §.

Sedan beträffande någon fastighet de i 17 § nämnda handlingar inkommit till Kungl. Maj:ts befallningshavande, varde ärendet där företaget till avgörande, dock ej förrän fyrtiofem dagar förflutit från det handlingarna delgivits sakägare på sätt i samma § stadgas. Finnes ärendet vara i skick att kunna slutligen avgöras, har Kungl. Maj:ts befallningshavande att genom utslag fastställa såväl vilken odling, som skall av statsmedel bekostas för varje särskild undersökt fastighet, jämte plan för odling, som ock de jämkningar i allmänna avvittningen, vilka jämlikt 24, 25 eller 26 § föranledas av beslutet om odlingen.

Prövas odling för en fastighet böra äga rum å mark, som vid allmänna avvittningen tillagts annan fastighet, eller skall torrläggning eller brobyggnad utföras av flera fastigheters åbor i förening, varde utslag i fråga om dessa fastigheter meddelat i ett sammanhang.

19 §.

Har utslag meddelats, som innehåller fastställande av odlingsplan för fastighet, skall det belopp, som enligt planen motsvarar kostnaden för odling och förrådsgödsling ävensom brobyggnad, där sådan ifrågakommer, genom Kungl. Maj:ts befallningshavande utbetalas av statsmedel med en femtedel, så snart utslaget vunnit laga kraft och hemmansägaren eller nybyggaren hos Kungl. Maj:ts befallningshavande anmäler sig ämnna påbörja odlings- eller byggnadsarbetet, med två femtedelar, då han med intyg av syneman, som Kungl. Maj:ts befallningshavande på ansökan förordnat, styrker sig hava i enlighet med planen fullgjort så mycket av vad däri föreskrives, som motsvarar halva kostnaden, samt med återstående två femtedelar, då på enahanda sätt styrkes, att det föreskrivna är i sin helhet fullgjort.

23 §.

Sedan fastighet undergått tilläggsavvittring, skola de fastigheten förut tillagda, under stadgandet i 1 § inbegripna områden, i den mån ej något av dem blivit utsett till odlingsområde för fastigheten eller jämlikt 12 § blivit därvid bibehållet, avträdas till kronan sålunda, att så mycket, som enligt den vid allmänna avvittningen gjorda uppskattning lämnar ungefär hälften av avkastningen från allt, som skall frångå fastigheten, avträdas tio år efter det laga kraft åkom utslaget angående tilläggsavvittringen och återstoden efter ytterligare fem år:

I utslag angående tilläggsavvittring skall tiden för varje särskilt områdes avträdande bestämmas, med iakttagande av att i allmänhet områden, som äro mera avlägsna från boplatsen, avträdas före de närbelägnare; och har avvitringsnämnd att i sitt utlåtande intaga förslag uti ifrågavarande hänseende.

Har område, som skall avträdas, eller del därav utsetts till odlingsområde för annan fastighet, äge avträdandet rum, så snart beslutet därom vunnit laga kraft, men vare i sådant fall hemmansägaren eller nybyggaren berättigad att av statsmedel uppbära ersättning för mistad avkastning med högst femton gånger det belopp, som med ledning av den vid allmänna avvittringen gjorda uppskattning kan beräknas motsvara den årliga hövavkastningen efter ett pris av högst femton kronor för varje lass. Ersättningsbelopp, varom här är fråga, skall beräknas av avvitringsnämnden och fastställas i utslaget angående tilläggsavvittringen.

28 §.

Skulle vid undersökning enligt denna kungörelse befinnas, att för någon fastighet odling och andra i 13 § omförmälda åtgärder ej med tillämpning av övriga i denna kungörelse givna föreskrifter kunna komma till stånd utan kostnad, överstigande det belopp, som, på sätt i 9 § 2 mom. sägs, varder bestämt såsom det högsta, vilket i något fall må för sådant ändamål utbetalas, och har ej heller fastighetsägare eller åbo åtagit sig att själv svara för den del av kostnaden, som överstiger sagda belopp, göre avvitringsnämnden härom anmälan hos Kungl. Maj:ts befallningshavande med upplysning om de förhållanden, som vid undersökningen iakttagits. Kungl. Maj:ts befallningshavande har att med eget utlåtande anmäla förhållandet hos Kungl. Maj:t, som därpå efter omständigheterna förordnar, huruvida de till fastigheten hörande under stadgandet i 1 § inbegripna områden eller vissa av dem skola medelst tilläggsavvittring återförvärfvas mot högre ersättning än eljest vid sådan avvittring må bestämmas.

30 §.

Kungl. Maj:ts befallningshavandes slutliga utslag skall genom dess föranstaltande tillställas hemmansägare eller nybyggare, vars fastighet av utslaget beröres, ävensom advokatfiskalen i kammarkollegiet å Kungl. Maj:ts och kronans vägnar. Är någon av dessa med utslaget missnöjd, stånde honom fritt att sist å sextionde dagen från delfäendet till Kungl.

Maj:ts befallningshavande ingiva sina till Kungl. Maj:t ställda besvär. Kungl. Maj:ts befallningshavande har att, sedan genom dess föranstaltande vederbörande sakägare erhållit tillfälle att avgiva förklaring, till Kungl. Maj:t insända besvären och inkommen förklaring jämte de för prövning av målet erforderliga kartor och handlingar ävensom eget utlåtande. Om vad klagande har att i avseende å besvärs anförande iakttaga skall underrättelse införas i utslaget.

När Kungl. Maj:ts befallningshavandes utslag rörande någon fastighet vunnit laga kraft eller i händelse av besvär blivit av Kungl. Maj:t slutligen prövat, har Kungl. Maj:ts befallningshavande att teckna bevis därom å upprättade konceptkartor samt ombesörja, att domänstyrelsen och vederbörande revirförvaltare erhålla kännedom om utslaget.

Vederbörande hemmansägare eller nybyggare äger kostnadsfritt erhålla sådant bevis, varom nyss är sagt.

32 §.

Då inom något av de vid allmänna avvitringen bildade avvitringslag tilläggsavvittring blivit verkställd och vunnit laga kraft beträffande samtliga de fastigheter, som enligt denna kungörelse skola av sådan avvitrting beröras, uppdrage Kungl. Maj:ts befallningshavande åt lantmätare att på konceptkartan över allmänna avvitringen inlägga varje område, som genom tilläggsavvittringen blivit lagt till fastighet utanför dess vid allmänna avvitringen utlagda ägoområde, och förse dylikt område med påteckning, som utvisar till vilken fastighet det hör, samt att i de vid allmänna avvitringen upprättade längder över områdestilldelning för fastigheter, kronoparker, allmänningar och andra särskilda områden verkställa anteckning om den förändring i ägovälde, som föranledes av tilläggsavvittringen. Sedan dessa ändringar blivit utförda, teckne Kungl. Maj:ts befallningshavande å konceptkartan bevis om tilläggsavvittringen.

33 §.

Vid undersökning eller utstakning enligt denna kungörelse skola karta och handlingar rörande allmänna avvitringen medföras.

34 §.

Originalhandlingar och konceptkartor rörande tilläggsavvittring skola bifogas motsvarande handlingar och kartor rörande allmänna avvitringen. Slutlig redovisning av kartor och handlingar skall ske i ett sammanhang beträffande allmänna avvitringen och tilläggsavvittringen;

dock att i avvaktan på den slutliga redovisningen kartor och handlingar må från avvitringskontoret överlämnas till länets lantmäterikontor.

35 §.

Kostnad till ledamöter av avvitringsnämnd, till lantmätare, som eljest har att företaga åtgärd enligt denna kungörelse, samt till person, som jämlikt 5 § sista stycket biträder nämnden, så ock till erforderlig hantlangning och andra löpande utgifter för avvitringsnämnds eller lantmätares förrättningar skola bestridas av allmänna medel enligt föreskrifter, som meddelas av Kungl. Maj:t.

Ersättning till syneman, som omförmäles i 19 eller 21 §, utgår av allmänna medel efter grunder, som Kungl. Maj:ts befallningshavande bestämmer, dock ej i något fall med högre belopp än enligt fjärde klassen i gällande resereglemente.

Efter överenskommelse mellan andra lagutskottet och jordbruksutskottet har berörda proposition hänskjutits till behandling i sammansatt andra lag- och jordbruksutskott.

Beträffande grunderna för ifrågavarande förslag får utskottet, i den mån ej redogörelse därför här nedan lämnas, hänvisa till vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet.

Kungörelsen den 30 december 1916 angående tilläggsavvittring i vissa delar av Västerbottens läns lappmark, som tillkom efter riksdagens hörande, var i överensstämmelse med föreskrifterna i dess 1 § avsedd att vinna tillämpning inom de trakter i Sorsele och Dorotea socknar, i vilka allmän avvittring vid författningens tillkomst pågick. Författningens tillämplighetsområde har sedermera genom kungörelsen den 7 februari 1919 utsträckts att omfatta jämväl avvitringslagen inom Vilhelmina och Stensele socknars fjälltrakter samt Tärna socken. Härigenom skulle i stort sett samtliga trakter ovan odlingsgränsen i Västerbotten komma att bliva föremål för tilläggsavvittring.

Utskottet.

På grund av åtskilliga samverkande omständigheter har någon förrättning för inlösande av ströängar i enlighet med nämnda bestämmelser om tilläggsavvittring ännu icke kommit till stånd. I slutet av år 1919 framlades det förslag till lag om ströängars indragande till kronan, som ligger till grund för Kungl. Maj:ts till innevarande års *Bihang till riksdagens protokoll 1921. 9 saml. 3 avd. 2 häft. (Nr 2.)* 2

riksdag avgivna proposition nr 199, och hava i anledning av detta förslag, som är avsett att äga tillämpning å, i stort sett, trakterna nedom odlingsgränsen i Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker, framkommit önskemål, att bestämmelserna om tilläggsavvittring måtte i vissa avseenden ändras till närmare överensstämmelse med stadgandena i sagda förslag.

De förslag till ändringar i författningen angående tilläggsavvittring, som innefattas i förevarande proposition, äro i huvudsak föranledda av synpunkter, som framkommit i sammanhang med utredningen angående ströängsregleringen nedom odlingsgränsen i lappmarkerna. Otvivelaktigt torde, såsom departementschefen vid ärendets föredragande i statsrådet framhållit, särskilda bestämmelser vara erforderliga för de olika trakter, där det gäller att ordna de med ströängarna sammanhängande förhållandena, men skulle å andra sidan genom de nu föreslagna ändringarna i kungörelsen om tilläggsavvittringen denna i flera viktiga avseenden bringas i överensstämmelse med det förslag till lag om ströängars indragande till kronan, som förelagts riksdagen och vilket utskottet i denna dag avgivet utlåtande hemställt, att riksdagen måtte med vissa detaljändringar bifalla.

Utskottet har vid granskning av förevarande förslag icke funnit skäl till anmärkning mot detsamma och får alltså hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att riksdagen ansett intet vara att erinra mot den föreslagna kungörelsen.

Stockholm den 10 maj 1921.

På sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets vägnar:

AXEL VON SNEIDERN.